

BÁTA

Báta a Tolna megyei Sárköz községeihez tartozik. Magyarország egyik legjellegzetesebb, legszínesebb néprajzi szigete, ahol mind a népviselet, mind a népdal és a néptánc még ma is elevenen él. Régen vízközi mocsaras terület volt a Sárköz. A mocsár lecsapolása után a sok jó föld felszabadult, virágzó konyhakertészet alakult.

A felszabadulás előtt a Kalot vitte a kulturális életet a községben. Jellemző volt munkájára, hogy a szegényparasztságot majdnem teljes egészében kirekesztette a kulturális életből. A Kalot mellett a Gyöngyösbokréta is megkezdte működését és az országos Gyöngyösbokrétás mozgalom megindulásával megalakult a bátai gyöngyösbokrétás tánc csoport is. Tíz éven keresztül ugyanazt a táncot járta a csoport anélkül, hogy a néptáncban oly gazdag vidéken gyűjtött volna és felfrissítette volna, gazdagította volna műsorát. A községben nem is szerepelt a gyöngyösbokrétás csoport, csak a budapesti bemutatókra készültek. A felszabadulás itt is jelentős változást hozott a kultúrmunkában. A tánc csoport újjáalakult, új táncosokat szervezett a régi gyöngyösbokrétás csoportba és valóban azt a célt szolgálta és szolgálja, amelyekre hivatott: a falu kulturális életének irányítója és mozgó ereje. A csoport tagjai Nyéki József vezetésével elkezdték Báta és a környező falvak táncainak felgyűjtését. Ebben a munkájukban nagy segítségükre volt Böröcz József, aki mind a táncok gyűjtésében, mind a táncok színpadra alkalmazásában komoly segítséget és tanácsot adott a csoportnak.

BÁTAI ÜVEGES ÉS CSÁRDÁS

A tánc csoport az anyag egy részének színpadi formáját a volt gyöngyösbokrétásoktól tanulta. A közölt táncok közül csak a letett üvegek között járt üveg-csárdást nem lehet ma már megtalálni a mindennapi élet táncai között. A többi: a «síki» vagy «bújti» karikázó, az üvegtánc (menyecskek fején az üveggel), a lassú csárdás (korábban «lassú verbunk» néven ismeretes), a szakácstánc, a lippentős, a friss csárdás, a mártogatós, ma is élő táncok. Egy-egy lakodalom, vagy egyéb táncmulatság alkalmával mind előkerülnek.

Az «üvegcsárdás» a legényvirtus megmutatkozása. Ezt az üvegcsárdást egy volt falubéli huszár, Galambos Sümegi János tanulta a közös hadseregben Bóha Jani decsi kanásztól. Leraktak 32 literes üveget — tele borral — a kocsmá földjére és a között járták a táncot. Aki egyet eldöntött, az egész bort fizette.

A táncot a mostani csoport a gyöngyösbokrétásoktól kezdte megtanulni, majd az öreg Galambos bácsi segítségével alakult ki a leírt formája. A táncot jellemzi az, hogy a motívumok egymásutánja és ritmusa szaggatott. Az üvegek közötti megtett út csupa hirtelen ötletű cikk-cakk vonal, csupa tört egyenes, apró dombok. Mindegyik mozdulatnál szinte nekifut a táncos, aztán meg-megtorpan, mintha pillanatra tudatosítani akarná magában, hol is van a sok üveg között, hogy pontosan megfelelő helyre irányíthassa következő ugrását. Amikor már megszokta az üvegek elhelyezkedését, sorozatos ugró mozgásokkal táncol az üvegek között előre-hátra, rézsút jobbra-balra. A zenével úgy kapcsolódik ez a tánc, hogy sokszor a legváratlanabb helyeken vált a táncos figurát, vagy váltja térbeli haladásának irányát. Ez attól van, hogy a táncosoknak a letett üvegek számához kell igazodnia, nem pedig a zenéhez. Ha végig ér egy üvegsoron, vissza kell fordulnia, akár egybeesett a megérkezése egy zenei mondattal, akár nem. A tánc virtuososságát növeli, hogy hosszú, bő gatyában járják (ez volt a férfiak viselete) s az, hogy nemcsak előre, hanem hátrafelé is kell haladniok tánc közben a sok üveg között. Az üvegek közt járt ugrások közül az elsőt előredült felsőtesttel járják, ebből adódik, hogy az ugrások úgy történnek, mintha a testsúly már előbb ott lenne a megfelelő helyen, mint a láb, s a láb mintegy azért kénytelen ugrani, hogy el ne düljön a test. A kezek hátul keresztcsonton tartása nemcsak a táncra, hanem Báta más táncaira is jellemző.

A «síki» vagy «bújti» karikázót a nagybőjt kocsmázást-tiltó idejében legények és leányok vegyesen járták énekszóra valahol a «lapon» a faluszélen, vagy közepén. A karikázót a lányok kezdték, a legények

először csak nézték őket, de aztán ők is beálltak. Ma a karikázó bekerült a «lapról» a tánchelyiségbe. E táncmód jellegzetességét a végtelen nyugalomban hullámozó mozgás adja. Elöl keresztkézfogásban állnak össze a lányok, s ki-befelé lépegetésük során hullámozik az egész kör. A sok szoknya hullámozását, játékát egy kis hirtelen csípőlökéssel fokozzák.

A menyecskék fejen tartott üveggel való tánca, a szakácstánc, szintén jellegzetes a falura, s az egész tájra. Az asszonyok kora lányságuktól fejen hordják a terhet (ebédet, piacon valót stb.), ettől áll oly biztosan az üveg a fejükön még a gyors forgásoknál is. Ma is él ez a táncforma a lakodalomban. Az üvegtánc jellegzetes testtartását részben a fejen tartott üveg, részben a sok szoknya adja. A sok szoknya úgy áll szépen «pávásan», ha derékból egy kicsit előredűl a viselője. Ahhoz, hogy így megálljon az üveg a fején, az üveget a fejtető hátuljára kell helyezni. Különösen szép, amikor egy körbe összefogódva sebesen forognak. Itt a centrifugális erő megköveteli, hogy egészen előre dőljenek, így az üvegek csaknem rézsútosan látszanak állni a fejükön, s a kinyíló szoknyák vonalával együtt az egész kör egy összebörülő rózsa képét adja.

A lippentéssel-mártogatással járt friss csárdás a legjellegzetesebben mutatja a falu táncstílusát. A férfiak, a menyecskék csipőjén kétoldalt a sok szoknyára tett kézzel mártogatják őket. A csárdást igen sokfajta összefogódzásban járják. Az előbbieknél mellett pl. úgyis, hogy a férfi vagy egyik, vagy másik kezét hátrateszi a keresztcsontjára, csak a másikkal fogja a párját, vagy csak a menyecske kapaszkodik nyakába. Előredűlnek, karjukat jól fölteszik a vállukra. A forgósnál, ha az egyik kézzel kifelé fordított tenyérrel le is fogják a szoknyát, egész közelhajolnak fejfelé a férfi mellére, így érdekes ferde vonalat ad a fejük, karjuk s a sodródó szoknyájuk. A lippentős mártogatás is szaggatott jellegű. A mártogatást néhányan úgy járják, hogy a mártogatás az ütem elejére kerüljön, s azt erőteljesen hangsúlyozzák, tehát $\downarrow \square$ ritmusban. Dallamvégződéshez, dallamtagoláshoz nincsen kötve a lippentős-mártogatás sem.

A tánc közölt formájában a «bűjtő» karikázóval kezdődik, amelyet összekötöttek a fejen hordott üveges táncsal (A, B és C dallam), majd az üveg-csárdással folytatódik (D dallam), ezután egy összekötő rész következik (E dallam), majd a legényekkel közösen járják a karikázót (F dallam). Ezt csárdás követi (G dallam), majd a tánc a lippentőssel és mártogatással zárul (G dallam). A táncokat egymástól függetlenül is járhatjuk. A leírásban 12 lány és 12 legény szerepel.

Az «A» dallamot énekkel kísérik. Az I/B és I/C dallamnál a leányok, a II/B és II/C dallamnál a legények énekelnek. A többi dallamot zenekarkíséretre járják.

Mivel a közölt tánc színpadi koreográfia, a csoportok a leírt összeállításban adhatják elő. Ha a csoport létszáma kisebb, úgy arányosan kevesebb pár is járhatja. Ebben az esetben a fejen tartott üvegeken kívül még néhány üveget be kell hozni az üveg-csárdáshoz, hogy 12 üveg legyen a földön. A koreográfia igen hosszú (kb. 10 perc). Kezdő csoportoknak ezért azt ajánljuk, hogy a koreográfiát ne egészében, hanem csak egyes részleteiben adják elő. Így külön táncként előadhathatják a leányok karikázóját, az üveg-csárdást, továbbá a végtáncot (a csárdást a lippentőssel). Ezekben az esetekben a tánc jellegének megfelelően az egyes táncokhoz kizárólag a közölt lépéseket segítségül véve, bevezető- és zárórészt kell komponálni.

A bátai táncosok viselete

Női viselet: Színes, virágos, mintás kasmírból húzott szoknya, alul húzott fodorral díszítve. A felső szoknya alatt 5–6 keményített alszoknya van. Ingválluk a szoknyától elütő színű, ugyancsak virágos, mintás anyagból készült, az elején

csipkével díszítve. Fejükön hátrakötött mintás fejkendő. Fehér harisnya és fekete pántos cipő egészítette ki viseletüket.

Férfi viselet: Fehér vászon bő gatyá, fehér, bő-ujjú ing, amelyet kívül viselnek. Egyszínű, fekete, gombos mellény. Fekete, keskenykarimájú kalapot és fekete csizmát hordtak akkor a viselethez.

A TÁNC LÉPÉSEI :

1. Sétalépés: Jobblábbal kezdve három igen apró, ruganyos lépéssel előrelépünk ♪ ♪ ♪ + jobblábbal egyet rúgózunk, mialatt a ballábat egészen közel a földhöz nyújtva előre emeljük ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: Mindkét kezünket csipőn tartjuk. A fejükön zöld borosüveg van. Derékkal igen keveset előredülünk. A lépések aprózók és ruganyosak. A derék és fej mozdulatlan. A rúgózás itt is és a következő rúgózó lépéseknél is hangsúlyra a térd hajlításával kezdődik.

2. Helyben-lépő: Jobblábbal egyet rúgózva apró lépést teszünk oldalra ♪ + jobblábon egyet rúgózunk, mialatt a ballábat egészen közel a földhöz előre nyújtjuk ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪

Megjegyzés: A lépés kísérlépés. Aprózón, telitalpasan jobbra-balra lépegetünk. Kezünket hát mögött tartjuk. Jobbkézszel megfogjuk a bal csuklót.

3. Kétlépéses-csárdás: Jobblábbal egyet rúgózva apró lépést teszünk oldalra ♪ + ballábbal egyet rúgózva a jobb mellé lépünk ♪ + jobblábbal egyet rúgózva oldalt lépünk ♪ + jobblábon egyet rúgózunk, mialatt a ballábat nyújtva a jobb mellé emeljük ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: A balláb mellé emelését úgy csináljuk, mintha a jobb mellé lépnénk, tehát a balláb közvetlenül a föld fölött leng a jobb mellé.

4. Forgó: Jobblábbal apró lépést teszünk oldalra és egyet tapsolunk ♪ + ballábbal apró lépést teszünk oldalra, mialatt mindkét kezünket csipőre tesszük (a két lépéssel egy egészet forgunk jobbra) ♪ + a jobblábat a bal mellé zárjuk ♪ + ebben a helyzetben maradunk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

5. Lassú hintázó-rida: Jobblábbal, könnyed hangsúllyal egyet rúgózva a bal elé keresztbe lépünk, mialatt csipőnket is könnyed lökéssel előre billentjük ♪ + jobblábon egyet rúgózunk ♪ + ballábbal egyet rúgózva rézsút hátra lépünk, mialatt a jobblábat bokamagasságig a bal mellé emeljük ♪ + ballábon egyet rúgózunk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: Ezt a lépést körben járjuk. Ügyeljünk arra, hogy az első hangsúlyos lépést ne hirtelen lökéssel csináljuk, mert akkor az üveg könnyen leeshet fejükről. A rúgózás is finom, kis kilengésű.

6. Gyors-rida: Jobblábbal kis térdhajlítással talpon csúszva apró lépést teszünk a balláb előtt keresztbe ♪ + ballábbal féltalpon rézsút hátra lépünk ♪ Ritmusa: ♪ ♪

Megjegyzés: A gyors ridát körben járjuk, kissé előredöntött derékkal. A lépések simák, egy szinten maradnak. Az első lépés térdhajlítása csak annyira mélyül, hogy a második lépésnél zökkenés nélkül léphessünk.

7. Felkapós-cifra: Jobblábbal féltalpon kis ugrás előre, mialatt a ballábat kifeléforgatott és hajlított térdel a föld fölé hátraemeljük ♪ + ballábbal féltalpon kissé hátra lépünk, mialatt a jobblábat hajlított és kifeléforgatott térdel a föld fölé előre emeljük ♪ + jobblábbal féltalpon kis lépést teszünk előre, mialatt a ballábat hajlított és kiforgatott térdel a föld fölé hátra emeljük ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪

Megjegyzés: A felkapós cifrát mindvégig hajlított térdel, kissé darabosan, felkapott lábbal járjuk. Az ugrások függőleges irányúak.

8. Üveghez-ugró cifra előre: Jobblábbal egyet rúgózva talpon rézsút előre ugrunk ♪ + ballábbal egyet rúgózva előre lépünk ♪ + jobblábbal egyet rúgózva helyben lépünk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: Az ugrások igen aprók, talpasak és ruganyosak.

9. Talpas-kiscifra: Ballábbal egyet rúgózva kissé oldalt ugrunk ♪ + jobblábbal egyet rúgózva a bal mellé lépünk ♪ + ballábbal egyet rúgózva helyben lépünk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: Az ugrás igen apró, topogó és kis kilengésű. A lépést jobblábbal kezdve is járjuk.

10. Lábemelős-cifra: Jobblábon egyet rúgózva talpon kissé oldalt ugrunk ♪ + ballábon egyet rúgózva a jobb mellé talpra lépünk ♪ + jobblábon egyet rúgózva apró lépést teszünk oldalra, mialatt a ballábat kissé hajlítva egészen közel a földhöz előre emeljük ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: A lépést aprózó, rezgő, telitalpas mozgással járjuk.

11. Üveg-átugró oldalt: A földretett üveg a jobboldalunkon van. Felkapott jobblábbal, oldalt jobblábra érkezve átugorjuk az üveget ♪ + ballábbal a jobb mellé lépünk ♪ + jobblábbal helyben lépünk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: A lábakat csak annyira kapjuk föl, hogy az átugrásnál az üveget fel ne döntsük. Ezt a lépést is talpasan, topogósan járjuk.

12. Üveghez-ugró cifra hátra: Ballábbal rézsút hátra ugrunk ♪ + jobblábbal a bal mellé lépünk ♪ + ballábbal helyben lépünk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪

13. Üveg-ugró hátra: A földretett üveg balra rézsút mögöttünk van. Erősen felkapott lábbal rézsút hátra a ballábra érkezve átugorjuk az üveget ♪ + jobblábbal féltalpon a bal mellé lépünk ♪ + ballábbal helyben lépünk ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: A lépés többszöri ismétlésével cikk-cakk vonalban haladunk hátra erősen felkapott, felhúzott térdekkkel.

14. Üveg-átugró előre: A földretett üveg jobbra rézsút előttünk van. Erősen felkapott lábbal rézsút elől a jobblábra érkezve átugorjuk az üveget ♪ + ballábbal féltalpon a jobb mellé lépünk ♪ + jobblábbal helyben lépünk ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪ ♪

15. Riszálós-csárdás: Jobblábbal egyet rúgózva rézsút előre lépünk, mialatt a csípőnket kissé jobbra forgatjuk ♪ + ballábbal egyet rúgózva, talpon csusszanva a jobb mellé lépünk ♪ + jobblábbal egyet rúgózva rézsút előre lépünk ♪ + jobblábon egyet rúgózunk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: A lépés aprózó. A lépések alatt csípőnket kevésé jobbra-balra-jobbra forgatjuk.

16. Riszálós-csárdás oldalt: Ballábbal egyet rúgózva oldalt lépünk ♪ + jobblábbal egyet rúgózva és talpon csusszanva a bal mellé lépünk ♪ + ballábbal egyet rúgózva oldalt lépünk ♪ + mindkét lábon egyet rúgózva a jobblábat a bal mellé zárjuk ♪ Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

17. Lippentős: Páros, párhuzamos lábbal alapállásban állunk. Mindkét térdünket kis hangszúllyal rúgózva, jobbra forgatjuk (a lábfe nem mozdul el helyéről) ♪ + ballábbal a térdet visszaforgatva és egyet rúgózva apró lépést teszünk előre ♪ + mindkét lábon egyet rúgózva a jobblábat a bal mellé zárjuk ♪ + ebben a helyzetben maradunk ♪ Ismétlés azonos lábbal. Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: A lépést keményen járjuk. Az első rúgózást hangsúlyos zökkenéssel csináljuk. A lépést helyben is járhatjuk. A törzs nem fordul a térd irányába, hanem mindvégig egyenes marad.

18. Csusszanós: Jobblábbal, kis térdhajlítással, talpon dobbantva közvetlenül a ballábfe középig előre lépünk, mialatt a ballábat kevésé hajlítva egészen közel a földhöz oldalt emeljük ♪ + jobblábbal, fcszes térdel féltalpon igen keveset rézsút hátra csusszanunk, mialatt a ballábat az előbbi helyzetben rézsút előre visszük ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪

Megjegyzés: A lépéssel helyben maradunk. A balláb mozgása íves és igen kicsi, alig hagyja el a földet. A lábfe fölfele feszítve tartjuk.

19. Mártogatós: Mindkét lábbal talpon dobbantva mély terpeszbe csusszanunk ♪ + ebben a helyzetben maradunk ♪ + jobblábbal féltalpon futva rézsút hátra lépünk ♪ + ballábbal féltalpon a jobb mellé keresztbe lépünk ♪ Ismétlés ellenkező lábbal. Ritmusa: ♪ ♪ ♪ ♪

Megjegyzés: A mártogatóssal $\frac{1}{2}$ -et forgunk jobbra. Az ismétlésnél $\frac{1}{2}$ -et forgunk balra. A terpeszbe csusszanás hirtelen és mély; innen lendülnek ki a két lépéssel. A forgás lendületes része a két lépésnél van. A lendület mindig megtorpan a mártogatós résznél.

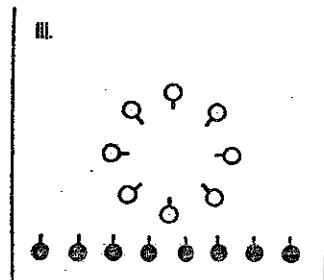
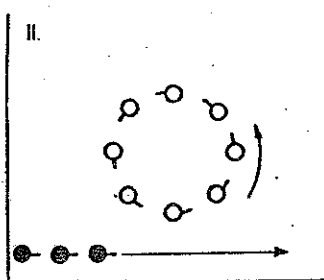
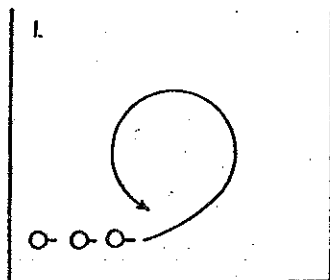
A TÁNC MENETE:

I/A Dallam

A leányok csípőretett kézzel, fejükön zöld borosüveggel az I. t. szerint bevonulnak az első lépéssel. A dallam végén kört zárnak.

II/A Dallam

A leányok körben folytatják az első lépést. A legények hátratett kézzel (jobbkezüikkel megfogják bal csuklójukat), a II. t. szerint az első lépéssel bevonulnak. A dallam végére a III. t. szerint érkeznek.

I/B Dallam

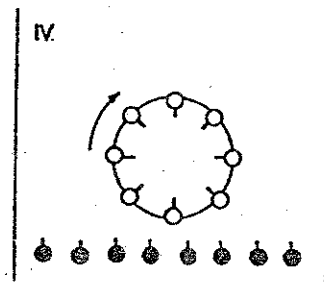
1—4. ütem: A leányok a III. t. szerint a 3. lépést járják. A legények a 2. lépést járják helyben.

5. ütem: A leányok a 4. lépést járják egyszer. A legények folytatják a 2. lépést.

6. ütem: A leányok a 3. lépést járják ballábbal kezdve. A legények folytatják a 2. lépést.

7. ütem: Azonos az 5. ütemmel.

8. ütem: Azonos a 6. ütemmel.

II/B Dallam

Azonos az I/B dallammal, azzal a különbséggel, hogy az utolsó négy ütemet megismétlik.

I/C és II/C Dallam

A leányok elől keresztezett kézfogással (a jobbkar van felül) az 5. lépést járják a IV. t. szerint (1. és 2. ábra). A legények továbbra is a 2. lépést járják.

1. ábra.

2. ábra.

III/C Dallam

1—8. ütem: Azonos az I/C dallammal.

IV/C Dallam

1—8. ütem: A leányok a 6. lépéssel haladnak körben (3. és 4. ábra). A legények továbbra is a 2. lépést járják.

3. ábra.

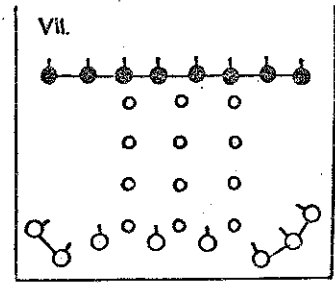
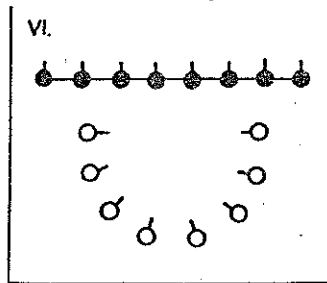
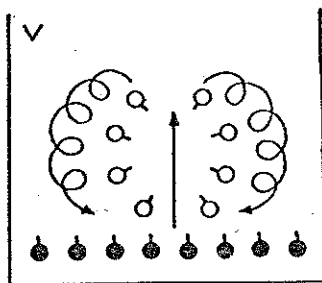
4. ábra.

V/C Dallam

1—8. ütem ismétlése: Azonos a IV/C dallammal.

I/D Dallam

A leányok köre elől kettéválik. Egyszerű lépésekkel hátraforognak kétoldalt az V. t. szerint. A legények közben egy sorban előrejönnek a 7. lépéssel.

II/D Dallam

A legények a VI. t. szerint szoros sorban vállfogással járják a 7. lépést helyben. Közben a leányok a hátuk mögött hármassorokban lerakják az üvegeket. A lerakás után a VII. t. szerint két oldalt karéjba állnak, három leány pedig az üvegek mögé áll úgy, hogy a hozzájuk tartozó üvegsor jobb oldalukon van. Ügyeljünk arra, hogy a legények olyan szorosan álljanak, hogy a mögöttük rakódó leányok ne látszanak.

III/D Dallam

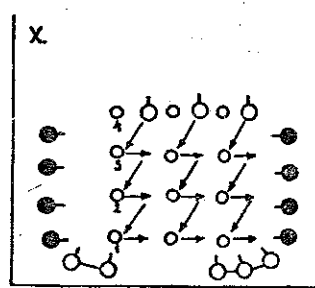
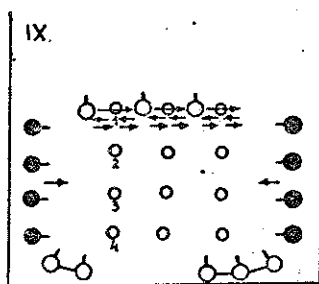
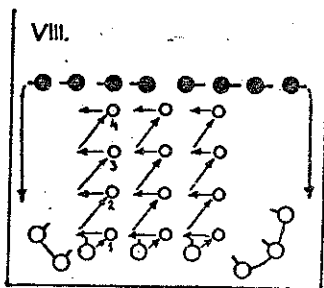
1—2. ütem: A VIII. t. szerint a legények a 7. lépéssel két oldalra hátramennek. Három leány a 8. lépéssel az «1» üveghez ugrik + a 9. lépéssel távolodik az üvegtől.

3—8. ütem: A VIII. t. szerint a legények folytatják a hátravonulást. A három leány a VIII. t. szerint továbbra is halad az egyik üvegtől a másikhoz előre az 1—2. ütemben leírt lépésekkel.

9—10. ütem: A IX. t. szerint a három leány a «4» üveghez érve a 9. lépést járja egyszer jobbra közeledve az üveghez, egyszer balra távolodva az üvegtől. A legények közül kettő-kettő a leányok karéja mögé áll, a többi négy-négy legény oldalt állva előrchalad úgy, hogy köztük és az üvegsor közt ugyanannyi köz legyen, mint az üvegsorok között.

11. ütem: A három leány a 11. lépéssel átugorja a «4» üveget a IX. t. szerint.

12—13. ütem: A három leány a IX. t. szerint a 9. lépést járja egyszer balra az üveghez közeledve, egyszer jobbra az üvegtől távolodva.

14—15. ütem: A három leány a 12. lépéssel hátraugrik a «3» üveghez a X. t. szerint + a 9. lépéssel távolodik az üvegtől.

16. ütem: A három leány a 12. lépéssel hátraugrik a «2» üveghez (X. t.). A legények a 9—16. ütem alatt a 10. lépést járják.

IV/D Dallam

1. ütem: A három leány a 9. lépést járva távolodik a «2» üvegtől.

2—3. ütem: A három leány a 12. lépéssel az «1» üveghez ugrik, majd a 9. lépéssel távolodik az üvegtől.

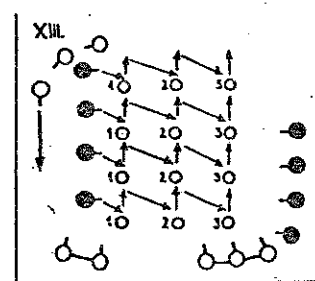
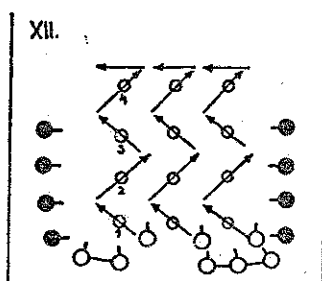
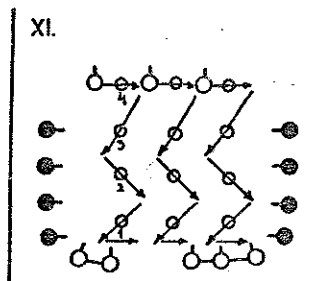
4—5. ütem: A három leány a 9. lépést járja egyszer az üveghez közeledve, egyszer távolodva.

6. ütem: A három leány a 10. lépéssel átugorja az «1» üveget. A lépést ballábbal kezdik. Így most az üvegsor újból jobbjukon van.

7—8. ütem: A három leány a 9. lépést járja egyszer jobb, egyszer ballábbal kezdve.

9—14. ütem: Azonos a III/D dallam 3—8. ütemével.

15. ütem: A 10. lépéssel átugorják a «4» üveget (XI. t.).

16. ütem: A XI. t. szerint a 13. lépéssel átugorják a «3» üveget.

9—10. ütem ismétlése: A 13. lépést jobblábbal kezdve átugorják a «2» üveget, majd a 13. lépést ballábbal kezdve átugorják az «1» üveget.

11. ütem ismétlése: A 11. lépést járják az «1» üveg mögött átugorva.

12—15. ütem ismétlése: A 14. lépéssel ballábbal kezdve először átugorják az «1» üveget, majd jobblábbal kezdve a «2» üveget, ballábbal kezdve a «3» üveget és jobblábbal kezdve a «4» üveget a XII. t. szerint.

16. ütem ismétlése: A XII. t. szerint a 11. lépéssel a «4» üveg előtt átugranak az üveg másik oldalára.

A legények a IV. dallam alatt a 10. lépést járják.

V/D Dallam

Most megfordul az üvegek sora és ezzel a számozása is.

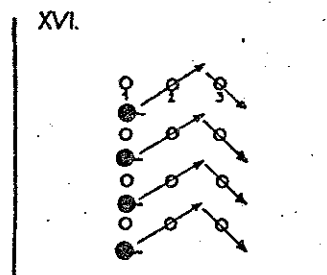
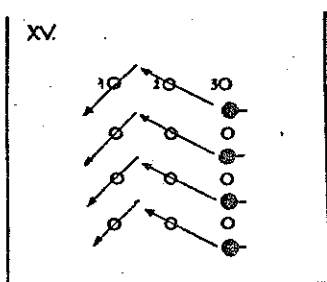
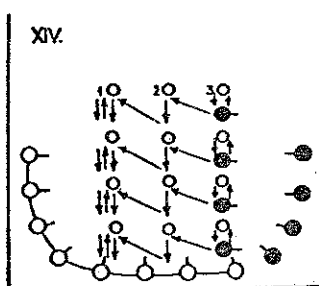
1—2. ütem: A XIII. t. szerint a baloldali négy legény a 8. lépéssel az «1» üveghez ugrik + a 9. lépést ballábbal járva távolodik az üvegtől.

3—6. ütem: Azonos az 1—2. ütemmel. A legények folytatják útjukat a «2» és «3» üveghez a III. t. szerint.

Az 1—6. ütem alatt a három leány a 8. lépéssel a színpad balszélén hátrakanyarodik és középen hátul egy karéjba áll fel.

7—8. ütem: A négy legény a 9. lépést járja egyszer jobblábbal kezdve és a «3» üveghez közeledve, egyszer ballábbal kezdve és a «3» üvegtől távolodva.

9. ütem: A négy legény a 11. lépést jobblábbal kezdve a XIV. t. szerint átugorja a «3» üveget.

10—11. ütem: Az üveg másik oldalán a 9. lépést járják kétszer, egyszer ballábbal kezdve és a «3» üveghez közelítve, egyszer jobblábbal kezdve és a «3» üvegtől távolodva (XIV. t.).

12—13. ütem: A XIV. t. szerint a 12. lépéssel a «2» üveghez ugranak + a 9. lépéssel kissé távolodnak a «2» üvegtől.

14—15. ütem: Azonos a 12—13. ütemmel. Most az «1» üveghez ugranak.

16. ütem: A 9. lépést ballábbal kezdve közelednek az «1» üveghez.

VI/D Dallam

1. ütem: A 9. lépést jobblábbal kezdve távolodnak az «1» üvegtől.

2. ütem: A 11. lépést ballábbal kezdve átugorják az «1» üveget.

3—4. ütem: A 9. lépéssel egyszer közelednek az «1» üveghez, egyszer távolodnak az «1» üvegtől.

5—8. ütem: Azonos az V/D dallam 3—6. ütemével.

9. ütem: Azonos az V/D dallam 9. ütemével.

10. ütem: A XV. t. szerint a 13. lépést ballábbal kezdve átugorják a «2» üveget + a 13. lépést jobblábbal kezdve átugorják az «1» üveget.

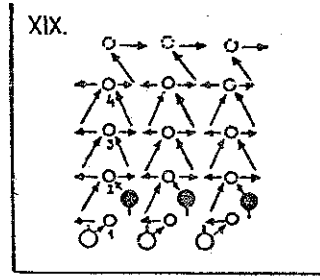
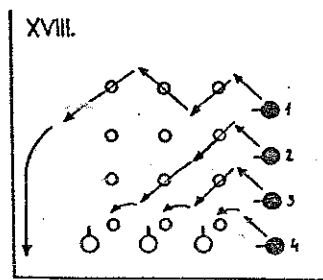
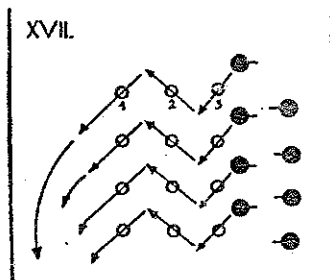
12. ütem: A 11. lépést jobblábbal kezdve az «1» üveg mögött átugranak a másik oldalra.

13. ütem: A 11. lépést jobblábbal kezdve átugorják az «1» üveget.

14—15. ütem: A XVI. t. szerint a 14. lépést ballábbal kezdve átugorják a «2» üveget, majd a 15. lépést jobblábbal kezdve átugorják a «3» üveget.

16. ütem: A 11. lépést ballábbal kezdve újból átugorják a «3» üveget.

9—16. ütem ismétlése: A XVII. t. és XVIII. t. szerint (a két terrajzban rajzoltak egyidejűleg történnek. A könnyebb érthetőség végett azonban külön terrajzban rajzoltuk meg az egyidejű mozgást) a jobboldalon álló négy legény szorítja vissza a másik négy legényt. Az előbbi négy legény a XVII. t. szerint hátrál. Először jobblábbal kezdve a 13. lépéssel átugorják a «3» üveget, majd ballábbal kezdve a 13. lépéssel átugorják a «2» üveget, utána jobblábbal kezdve az «1» üveget. Ezután megfordulva, a 8. lépéssel hátrakanyarodnak az üvegek mögé.

A másik négy legény a XVIII. t. szerint a 9. ütemre a 14. lépést ballábbal kezdve a «3» üveghez ugrik. Ezután az «1» legény jobblábbal kezdve a «2» üveget, ballábbal kezdve az «1» üveget ugorja át, majd csatlakozik az oldalt vonuló négy legényhez a 8. lépéssel.

A «2» legény a 10. ütemre a 14. lépést jobblábbal kezdve átugorja a «3» üveget, majd a 11. ütemre ballábbal kezdve átugorja a «2» üveget a mellette levő sorból, majd a 12. ütemre az utolsó üvegsor «1» üvege elé ugrik. Ezután a 16. ütem végéig az «1» üveg előtt az üvegek mögött álló leányokkal szemben járja a 9. lépést jobbra-balra.

A «3» legény a 10. ütemre átugorja a 14. lépéssel a «3» üveget, majd a «2» legény mellé az utolsó üvegsor «2» üvege elé ugrik. Ezután a leánnyal szemben helyben jobbra-balra járja a 9. lépést.

A «4» legény a 10. ütemre az utolsó üvegsor «3» üvege elé ugrik és attól kezdve helyben járja a 9. lépést a 16. ütem végéig.

A 9—16. ütem ismétlése alatt az előbbi három leány az üvegsorhoz táncol és a legényekkel együtt helyben járják a 9. lépést jobbra-balra.

VII/D Dallam

Az üvegek sora újból visszafordul az eredeti sorrendbe. Ezáltal újból az eredeti számozást írjuk.

Most úgy kell néznünk az üvegsorokat, mintha a végén és az elején 1—1 üveggel több volna. Ezeket az elképzelt üvegeket a térrajzon szaggatott vonallal jelöljük.

1—2. ütem: A XIX. t. szerint a leányok a 8. lépéssel az «1» üveghez ugranak, a 9. lépést ballábbal kezdve távolodnak az üvegtől. Ugyanakkor a legények a 11. lépéssel a «2» üveghez ugranak, majd a 9. lépést ballábbal kezdve távolodnak az üvegtől.

3—8. ütem: Azonos az 1—2. ütemmel, folytatva útjukat a következő üvegekhez ugranak. A legények az utolsó 11. lépéssel a képzelt üveghez ugranak.

9—10. ütem: Mind a leányok, mind a legények a 9. lépést járják, egyszer az üveghez közeledve, egyszer az üvegtől távolodva.

11. ütem: A leányok átugorják a «4» üveget, a legények pedig az elképzelt üveget a 11. lépéssel.

12—13. ütem: Az üveg másik oldalára érve a 9. lépéssel közelednek az üveghez, majd távolodnak az üvegtől.

14—15. ütem: A XX. t. szerint a leányok a 12. lépéssel a «3» üveghez ugranak, majd a 9. lépést jobblábbal kezdve, távolodnak az üvegtől. A legények a 8. lépéssel a «4» üveghez ugranak, majd a 9. lépést jobblábbal kezdve, távolodnak az üvegtől.

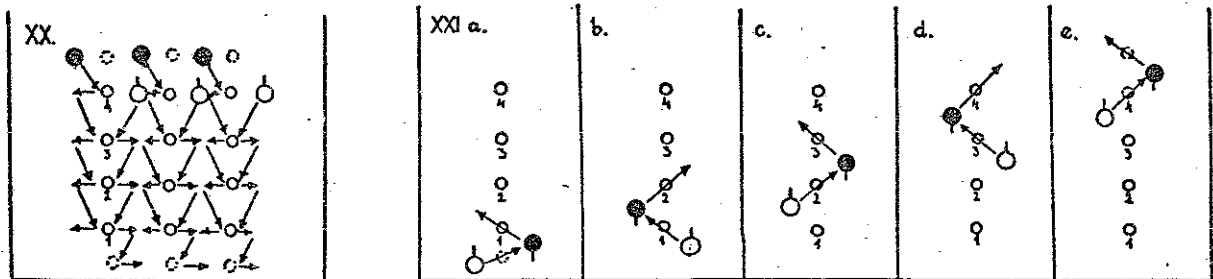
16. ütem: A XX. t. szerint a leányok a 12. lépéssel a «2» üveghez, a legények a 12. lépéssel a «3» üveghez ugranak.

9. ütem ismétlése: Azonos a 15. ütemmel.

10—13. ütem ismétlése: Azonos a 14—15. ütemmel. Folytatják az utat az üvegekhez. A 12. ütemben a leányok a képzelt üveghez ugranak.

14—15. ütem ismétlése: Azonos a 9—10. ütemmel.

16. ütem ismétlése: Azonos a 11. ütemmel. A leányok a képzelt üveget ugorják át, a legények pedig az «1» üveget.

VIII/D Dallam

1—5. ütem: A leányok a XXI. t. szerint (csak egy pár útját jelöljük) a 14. lépéssel átugorják előbb a képzelt üveget, majd sorban az «1», «2», «3», «4» üvegeket. A legények a 13. lépéssel ugorják át sorban az «1—4» üvegeket a végén a képzelt üveget is átugorják (5., 6., 7. ábrák).

5. ábra.

6. ábra.

6—7. ütem: Mind a leányok, mind a legények a 9. lépést járják, egyszer az üveghez közeledve, egyszer az üvegtől távolodva.

8. ütem: A 11. lépéssel a leányok átugorják a «4» üveget, a legények pedig a képzelt üveget.

9—12. ütem: A leányok a XXII. a.t. szerint a 13. lépéssel sorba átugorják a «4»—«1» üvegeket. A legények a XXII. b.t. szerint a 14. lépéssel a képzelt üveget, majd sorban a «4»—«2» üvegeket ugorják át.

13—16. ütem: A leányok a 9. lépést járják helyben jobbra-balra az «1» üveg mögött. A legények a 9. lépéssel a leányok baljára mennek.

7. ábra.

I/E Dallam

1. ütem: A leányok elindulnak saját üvegsoruk mellett (az üvegsor tőlük balra van) a 15. lépéssel. A lépést egyszer járva az «1» üveg mellé érnek. A legények a leányok mögött haladnak a 15. lépéssel.

2. ütem: A leányok lehajolnak az «1» üvegért és föl-emelik. A legények állnak.

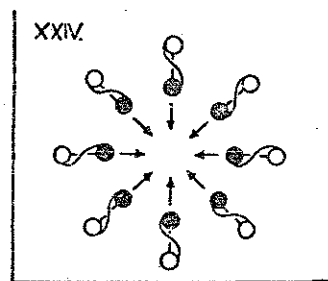
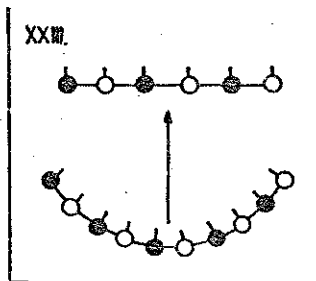
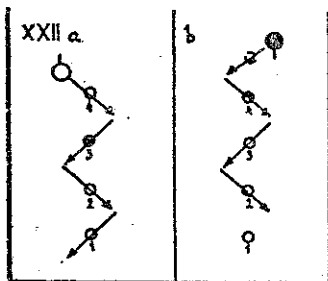
3. ütem: Mind a leányok, mind a legények a 16. lépést járják. A leányok közben hátrafordulva átadják az üveget a mögöttük álló legénynek. A legények az üveget balkarjukra fektetik.

4—6. ütem: Azonos az 1—3. ütemmel, a leányok most a «2» üveget veszik fel és adják át. A legények az üveget a balkarjukra fektetik.

7—9. ütem: Azonos az 1—3. ütemmel, most a «3» üveget veszik fel, de a leányok ezt az üveget saját karjukra fektetik.

10—12. ütem: A három leány párja karjába karolva a 16. lépést járja párjával helyben jobbra-balra.

Az I/E dallam alatt a többiek hátul keresztezett derékfogással félkörben a 15. lépéssel előre jönnek a XXIII. t. szerint.

II/E Dallam

A három első pár a 15. lépéssel hátra hanyarodik. Hátraérve leteszik az üvegeket. A félkörben állók a 15. lépéssel kört zárnak. A három pár az üvegek lerakása után beáll a körbe.

I/ F Dallam

1—4. ütem: Egy nagy körben elől keresztezett kézfogással az 5. lépést járják balra.

5—9. ütem: Az 5. lépést járják jobbra.

II/F Dallam

Azonos az I/F dallammal.

II/G Dallam

1—4. ütem: Körben haladva a 7. lépést járják.

5—8. ütem: A legények elengedik a leányok kezét és a 7. lépéssel a kör középpontja felé mennek. A leányok kézfogással továbbhaladnak a körben a 7. lépéssel.

II/G Dallam

1—4. ütem: A legények $\frac{1}{2}$ -et fordulva szembe érkeznek a leányok körével. A 7. lépéssel kitáncolnak párjukhoz. A leányok továbbra is a 7. lépést járják.

5—6. ütem: A legények párjuk elé érve, jobbkézszel megfogják jobbkezét. A 7. lépést járják párosan helyben.

7—8. ütem: A legények forgatják kar alatt párjukat. A leányok kettőt forognak. Forgás közben kifeléforgatott baltenyérrrel hátul lefogják szoknyájukat. A legények balkeze hát mögött van.

III/G Dallam

1—4. ütem: A XIV. t. szerint a 7. lépéssel a kör középpontja felé táncolnak. A legények a lépést hátra járják.

5—8. ütem: A legények forgatják a leányokat, mint az előbb.

I/C Dallam

1—8. ütem: A legények mindkét kézzel megfogják párjuk lapockáját. A leányok, kissé előredülve és karjukat a legény karjába helyezve, kezüket a legény vállára teszik. A 17. lépést járják helyben.

II/C Dallam

1—8. ütem: A 17. lépést járják és közben kitágítják a kört.

III/C Dallam

1—5. ütem: A párok jobbkézfogással a 18. lépést járják helyben egymással szemben.

6—8. ütem: A 18. lépéssel $\frac{1}{2}$ -et fordulnak jobbra. Így most a leányok kerülnek a kör középpontjának háttal, a legények pedig szembe.

IV/C Dallam

1—8. ütem: A 18. lépést járják helyben.

V/C Dallam

1—8. ütem: A 19. lépést járják.

VI/C Dallam

1—8. ütem: A 17. és 19. lépést járják szabadon.

VII/C Dallam

Azonos a VI/C dallammal.

VIII/C és IX/C Dallam

A 18. lépéssel az egyik pár indítja a sort. Kézfogással egy sorban kivonulnak.

Mérsékeltén ♩ = 104

A

1. Vil-lás-far-kú fecs-ke, bá-ta-i me-nyecs-ke,

Hogyan tudtál i-de-i-de-jön-ni, sejt, er-re az i-de-gen föld-re.

2. Nem jöttem én gyalog, mert a vonat hozott,
Csalfa volt a kisangyalom szemé, sejt avvat csalogatott ide.

Gyorsacskán ♩ = 120

B

1. Ar-ra, ar-ra, a nagy Du-na szé-lin,

Ki-nyí-lott a tu-li-pán a ba-ráz-da szé-lin. Egy-két szál,

há-rom szál, Csal-fa vol-tál, ró-zsám, meg-csal-tál.

2. Ez a kislány úgy éli világát,
Ha az anyja nincs otthon, süti a pogácsát.
Csörgére-pörgére várja a babáját estére.

Tempo giusto ♩ = 108

C

1. Ku-ko-ri-ca, ku-ko-ri-ca, Pat-to-ga-tott ku-ko-ri-ca;

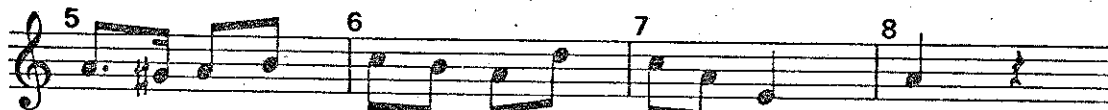
A meny-asszony pat-tog-tat-ta, Hejt, vö-le-gé-nye ro-pog-tat-ta.

2. Megfottuk már a galambot,
Verjük neki a dorombot.
Igen is kedvünkre való,
Méltó érte a foglaló.

Gyorsacska $\text{♩} = 116$

1. Volt sze-re-tóm, volt sze-re-tóm ti-zen-há - rom,

Tíz el-ha-gyott, tíz el-ha-gyott, ma-radt há - rom.

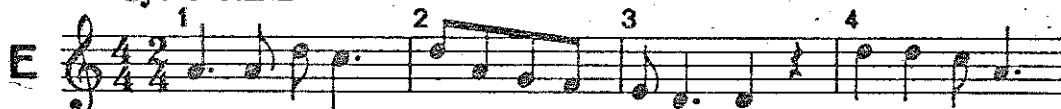

Ket - tő el - hagy, ma - rad még egy,

Azt az e - gyet, azt az e - gyet én csa - lom meg.

Gyorsacska $\text{♩} = 114$

1. Bar-na legény me-zít-láb ment szánta - ni, Ott-hon hagyta

a csiz-má-ját va-sal - ni. Ki-lenc kovács nem mer-te el-

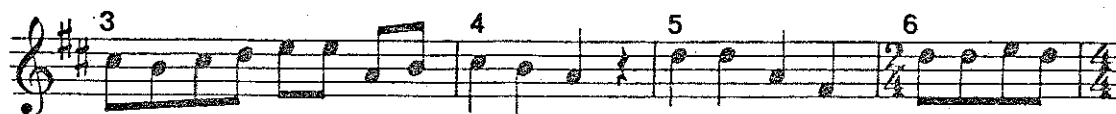
vál-lal - ni, Mert nem tudott e - züst pat-kót csi-nál - ni.

2. Batai lányt megismerni ha kapál
Slingótt bodor, cifra gyöngysor a nyakán.
Slingótt bodor, cifra gyöngysor jaj de szép,
Házasodom, onnan hozok menyecskét!

Gyorsacska $\text{♩} = 120$

1. Pi - ros az os - to - rom nye - le, nem sár - ga,

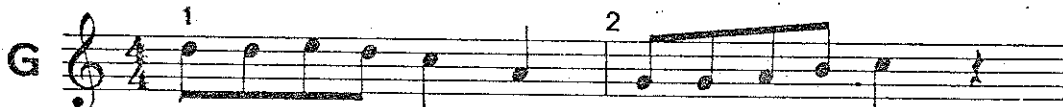
A babámnak hét - szá - gon nincs párja. Többet éj - jel, mint más nappal

já - rok én, Ha el - ké - sek, a babám - nál há - lok én.

2. Harmatos a kukorica levele.
Férhez mennék, ha valaki elvenne.
Nem bánám, ha mindennap is elverne,
Csak a nevem kis menyecske lehetne.

Sebesen $\text{♩} = 152$

Hol hál - tál az éj - jel, cő - nő - ge ma - dár?

Ab - la - kod - ba hál - tam, szi - vem asszonkám ... MÉR bejebb nem jöt - tél,

cő - nő - ge ma - dár, A - lud - tál, nem mertem, szi - vem asszonykám.

ALSÓSZENTMÁRTON

Alsószentmárton Baranya megyei szocialista község 3 km-re a jugoszláv határtól. A lakosság túlnyomó többsége horvát nemzetiségű. A felszabadulás előtt a Horthy-rendszer nemzetiségi politikája mind politikai, mind kulturális életüket elnyomta. Alsószentmártonon is megalakult a Gyöngyös-bokréta csoport. Bár táncaik művészi színvonala megérdemelte volna a támogatást, a csoportot a pesti bemutatóra mégsem hozták fel. A kultúrverseny alkalmával érte a csoportot először az a megtiszteltetés, hogy a budapesti bemutatón is megmutathatta művészi felkészültségét és tudását. A felszabadulás